

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра **_Фінансового менеджменту та фондового ринку**

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

за магістерською програмою професійного спрямування
Фінансовий та страховий менеджмент

на тему: **«Бюджетування в системі фінансового планування на підприємстві»**

Виконавець:
студентка ЦЗФН

Лукіянченко Валерія Сергіївна

/підпис/

Науковий керівник:
к.е.н., доцент

Лапіна Ірина Сергіївна

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасні умови господарювання зумовлюють необхідність враховувати підприємцями зміни як внутрішнього, так і зовнішнього середовища, активно опановувати інноваційні технології управління, досліджувати ринкову кон'юнктуру, враховувати ймовірність настання певних подій і одночасно розробляти моделі поведінки підприємства при відсутності сталого розвитку у сфері трудових, матеріальних, інформаційних та фінансових ресурсів.

Такий стан розвитку економіки змушує підприємців шукати більш ефективні методи ведення бізнесу, максимально застосовувати існуючий арсенал інструментів фінансового управління, побудови ефективних систем управління підприємствами та підвищення їх конкурентоздатності. Багато представників бізнесу достатньо високо оцінили переваги застосування в практичній діяльності технологій фінансового планування та бюджетування, які виступають одним з інструментів управління і набули широкого розповсюдження у економічно розвинених країнах.

Бюджетування не являє собою універсальний метод уникнення підприємцями негативного впливу на результати їх діяльності кризових ситуацій, але надає можливість зорієнтуватися в реальному мінливому середовищі та прийняти необхідні виважені управлінські рішення, що забезпечать оптимальні умови розвитку бізнесу за нестабільної економіки.

Практичне застосування бюджетування стає об'єктивною необхідністю, оскільки сприяє оптимізації ресурсних потоків, забезпечує економне використання усіх видів ресурсів, впливає на управління грошовими потоками, підвищує фінансову дисципліну, рівень інвестиційної привабливості та конкурентоздатності підприємств. Це досягається за рахунок оперативнішого отримання інформації, яка є значною аналітичною цінністю для прийняття управлінських рішень.

Ефективність функціонування підприємств суттєво впливає як на добробут власників, споживачів, так і на економічну ситуацію в країні шляхом наповнення державного бюджету на основі проведення ними раціональної виробничої, маркетингової та фінансової діяльності. Це сприяє досягненню поставлених підприємствами цілей — максимізації прибутку від усіх видів діяльності на основі застосування сучасних методів управління господарською діяльністю.

Застосування технологій бюджетування формує основу системи управління доходами, витратами, грошовими потоками тощо. Бюджетування набуло значного поширення в країнах з розвинутою економікою і стало нагальною необхідністю застосування в нашій країні.

Однак вивчення цього питання показує, що існує багато проблем у методичному та практичному застосуванні методів бюджетування для управління фінансовою діяльністю підприємств.

Переважає більшість наукових досліджень проблем бюджетування діяльності підприємств належать зарубіжним вченим з фінансового

менеджменту. Серед них варто відмітити таких, як Р.Л. Дафт, Є. Майєр, Д. Міддлтон, Д.К. Шим, Дж. Г. Сігел, Ч.Т. Хорнегер, Хан Д., Апчерч А. та інші.

Ця проблема знайшла свій розвиток у працях вітчизняних учених та фахівців. Вагомий внесок у розроблення теоретичних та прикладних засад бюджетування на підприємстві зробили такі науковці: Бень Т., Білик М., Бланк І.А., Бочаров В., Бутинець Ф., Гамаюнов В., Голов С., Довбня М., Зятковський І., Кисельова Т., Ковтун С., Кузьмін О., Мельник О., Самочкін В., Онищенко С., Терещенко О.О., Чумаченко М.Г. та інші.

Відзначаючи вагомий внесок дослідників у цій сфері, слід зауважити, що окремі аспекти фінансового планування діяльності підприємств потребують подальших досліджень. Зокрема, це стосується розкриття місця, ролі та функцій фінансового планування у забезпеченні реалізації фінансових стратегічних цілей підприємства, впровадження та інтенсифікації розвитку бюджетування як інструменту поточного фінансового планування. Потреба в узагальненні накопиченого досвіду і розробці нових наукових підходів до фінансового планування та бюджетування підприємств в умовах ринкової невизначеності обумовили вибір теми магістерської роботи.

Метою дослідження є обґрунтування основних напрямків удосконалення бюджетування в системі фінансового планування на підприємстві на основі вивчення теоретичних та практичних аспектів даної проблематики.

Завдання дослідження:

- висвітлити теоретичні аспекти бюджетного методу управління підприємством;
- охарактеризувати основні підходи до класифікації бюджетів підприємства;
- розглянути підходи та інструменти контролю і моніторингу процесу бюджетування на підприємстві;
- провести аналіз фінансового стану ТОВ «Гідравлік Лайн»;
- здійснити оцінку сучасних тенденцій фінансового планування в ТОВ «Гідравлік Лайн»;
- проаналізувати процес оперативного фінансового планування в ТОВ «Гідравлік Лайн»;
- обґрунтувати основні напрямки удосконалення фінансового планування в ТОВ «Гідравлік Лайн»;
- розглянути доцільність впровадження контролінгу та бюджетування, як передумов успішного здійснення фінансового планування на підприємстві.

Об'єктом дослідження є економічні процеси, що пов'язані з функціонуванням системи фінансового планування та бюджетування на підприємстві.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні підходи, що відображають особливості організації процесу фінансового планування та бюджетування на підприємстві.

Методи дослідження. В процесі дослідження при вирішенні поставлених завдань застосовувалися методи порівняння, систематизації і

логічного узагальнення, системний підхід, прийоми економічного аналізу та інші методи наукових досліджень.

Інформаційну базу дослідження становлять вітчизняні і зарубіжні фундаментальні і практичні дослідження сутності та здійснення фінансового планування на підприємстві, Закони України, Укази президента України, постанови Кабінету Міністрів України, статистичні дані по Україні, фінансова звітність ТОВ «Гідравлік Лайн».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, використаних джерел, додатків. Повний обсяг роботи 88 сторінок, вона містить 13 таблиць і 7 рисунків, список використаних джерел із 54 найменувань, 22 додатка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретико-методичні основи розробки та оцінки бюджетів підприємства»** визначено сутність бюджетного методу управління підприємством. Визначені основні підходи до класифікації бюджетів підприємства. Вивчені Підходи та інструменти контролю і моніторингу процесу бюджетування на підприємстві.

У другому розділі **«Аналіз фінансового стану та системи бюджетування на підприємстві»** проведено аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства ТОВ «Гідравлік Лайн». Досліджені особливості діючої системи планування та бюджетування підприємства ТОВ «Гідравлік Лайн».

У третьому розділі **«Шляхи удосконалення системи фінансового планування та бюджетування на підприємстві»** розглядається формування системи фінансового контролінгу в контексті удосконалення фінансового планування та бюджетування на підприємстві. Проведено обґрунтування впровадження системи бюджетування та контролю виконання бюджету на підприємстві ТОВ «Гідравлік Лайн».

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження можна сформулювати наступні наукові результати у вигляді теоретичних положень, практичних висновків, а також пропозицій та рекомендацій, сутність яких зводиться до наступного:

1. Фінансове планування – це процес визначення обсягу фінансових ресурсів за джерелами формування і напрямками їх цільового використання згідно з виробничими та маркетинговими показниками підприємства у плановому періоді. Метою фінансового планування є забезпечення господарської діяльності необхідними джерелами фінансування.

2. Основними завданнями фінансового планування на підприємстві є: забезпечення виробничої та інвестиційної діяльності необхідними

фінансовими ресурсами; установлення раціональних фінансових відносин із суб'єктами господарювання, банками, страховими компаніями; визначення шляхів ефективного вкладення капіталу, оцінка раціонального його використання; виявлення та мобілізація резервів збільшення прибутку за рахунок раціонального використання матеріальних, трудових та грошових ресурсів; здійснення контролю за утворенням та використанням платіжних засобів.

3. Фінансове планування включає: 1. Фінансове прогнозування – це дослідження та розробка ймовірних шляхів розвитку фінансів підприємства, альтернатив реалізації фінансових стратегій, які забезпечують стабільне фінансове становище підприємства в майбутньому. 2. Поточне фінансове планування – це процес визначення майбутніх доходів підприємства, напрямів витрат грошових коштів та обґрунтування заходів щодо забезпечення платоспроможності, дохідності та фінансової стійкості. 3. Бюджетування – це процес планування діяльності підприємства, його структурних підрозділів методом розробки системи взаємопов'язаних бюджетів та встановлення всіх видів фінансових витрат, джерел їх покриття і очікуваних результатів. 4. Оперативне фінансове планування можна розглядати як процес синхронізації у часі грошових надходжень та витрат, визначення послідовності здійснення всіх розрахунків та розробки заходів щодо запобігання відхилень від графіку надходжень і платежів.

4. Процес фінансового планування складається з таких етапів: складається план потреби підприємства у фінансових ресурсах на капіталовкладення, інновації, поповнення оборотного капіталу; визначається структура джерел фінансування заходів; розробляється план розміщення і використання засобів всередині підприємства; складається процедура бюджетування. Та передбачає можливість використання наступних методів: прогнозу обсягів реалізації; балансу грошових витрат і надходжень; бюджету готівки; бюджету додаткових вкладень капіталу; складання таблиці доходів і витрат; визначення потреби у зовнішньому фінансуванні; регресійного аналізу; відсотка від продажу; прогнозованого балансу активів і пасивів підприємства; розрахунку точки беззбитковості.

5. Контроль виконання бюджетів поділяють на проміжний і підсумковий. Проміжний – це поточний контроль виконання бюджету, здійснюється до закінчення звітного періоду. Підсумковий контроль – це виконання бюджету за результатами звітного періоду. Система контролю виконання бюджету підприємства, що забезпечує ефективне управління фінансами, включає 4 методичні підходи: спрощений аналіз фактичних відхилень показників від бюджету, орієнтований на коригування бюджетів; аналіз відхилень, орієнтований на управлінські рішення; аналіз відхилень від бюджету в умовах невизначеності; стратегічний підхід до аналізу відхилень від бюджету.

6. На початок 2021 року ТОВ «Гідравлік Лайн» має гарний фінансовий стан, що характеризується зростанням активів, власного капіталу, адекватними значеннями коефіцієнтів фінансової стійкості та

платоспроможності, наявністю власного оборотного капіталу. Компанія є дохідною, ділова активність залишається на достатньому рівні. Спостерігається певне затоварювання підприємства. Проаналізовані показники свідчать про добру роботу підприємства. Однак підприємство фактично не мало системи фінансового планування. Така ситуація погано відображається на фінансовій дисципліні підприємства, виникненню касових розривів, неможливості формування прогнозованих фінансових звітів та визначити майбутній фінансовий стан. Єдиним способом вирішення цих проблем є впровадження системи поточного бюджетування.

7. Найбільш популярними на українському ринку програмними продуктами автоматизації системи бюджетування є: BPlan; PlanDesigner; ІНТАЛЄВ: Управління фінансами; ІНТАЛЄВ: Бюджетне управління; ІНТАЛЄВ: Корпоративні фінанси; КІС: Бюджетування. Однак, для компанії, яка має незначний асортимент, просту структуру і планує йти по шляху максимального спрощення системи планування, немає сенсу купувати і використовувати спеціальний програмний продукт, оскільки з усіма завданнями поточного планування для цього різновиду бізнесу добре впорається MS Excel. Зважаючи на це, розробку системи бюджетування ТОВ «Гідравлік Лайн» проводимо в табличному процесорі MS Excel.

8. Під час проведення роботи створено наступні операційні бюджети: прогнозовані початкові дані (прогнозовані ціни та торгова націнка, планова амортизація); бюджет продажів за асортиментом; бюджет продажів по клієнтам; бюджет транспортних витрат; бюджет закупівель за асортиментом; бюджет закупівель по постачальникам; бюджет собівартості реалізованих товарів та їх залишків; бюджет оплати праці; бюджет утримання офісу та складів. На основі операційних планів створено наступні фінансові бюджети: бюджет ПДВ; бюджет прибутків та збитків; бюджет руху грошових коштів; прогнозний баланс. Апробація впровадженої системи фінансового планування та контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства пройшла загалом успішно. Найважливіші результуючі показники, а саме загальна вартість активів, вартість оборотних та необоротних активів, власний капітал, чистий прибуток вдалося спрогнозувати з мінімальним відхиленням.

9. Для подальшого розвитку фінансового планування на підприємстві, покращення фінансового становища і економіки господарювання необхідно запровадити наступні заходи: адаптувати систему поточного бюджетування; розробити регламент бюджетування, остаточно встановити центри фінансової відповідальності; впровадити санкції та заохочення за виконання показників бюджету; розробити та адаптувати систему річного планування; намагатися залучати інвестиції у ТОВ «Гідравлік Лайн»; здійснити заходи щодо прискорення оборотності оборотних коштів; прискорити розрахунки за відвантаженою продукцією; погашати кредиторську заборгованість у максимально можливий строк вказаний у контрактах поставок; покращити ступінь ліквідності та платоспроможності підприємства за рахунок оптимізації структури оборотних активів; удосконалити організацію праці; стимулювати продажі; розширювати поле діяльності компанії.

Таким чином, впровадження процесу бюджетування в ТОВ «Гідравлік Лайн» дозволить: поліпшити фінансові результати на основі управління прибутком і витратами, раціонально розподіляти і використовувати ресурси, оптимізувати витрати по підприємству і впровадити оперативний контроль за постійними і змінними витратами; поліпшити платоспроможність підприємства на основі ефективного управління грошовими потоками; підвищити якість та оперативність прийняття управлінських рішень; узгоджувати, координувати дії окремих підрозділів і відділів підприємств, а також напрямків діяльності для досягнення поставлених глобальних завдань.

АНОТАЦІЯ

Лукіяненко В.С. «Бюджетування в системі фінансового планування на підприємстві»

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
«072 Фінанси, банківська справа та страхування»

за магістерською програмою

«Фінансовий та страховий менеджмент»

Одеський національний економічний університет, м. Одеса, 2021 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єктом є економічні процеси, пов'язані з функціонуванням системи фінансового планування та бюджетування на підприємстві. Предметом є теоретичні та практичні підходи, що відображають особливості організації процесу фінансового планування та бюджетування на підприємстві.

У роботі розглядаються актуальні питання теоретико-методологічних положень та практичного застосування фінансового планування та бюджетування на підприємстві. Розкрито сутність, методи, види та основні етапи фінансового планування. Розглянуто теоретичні аспекти, підходи та інструменти контролю за фінансово-господарською діяльністю на підприємстві. Надано господарську характеристику та розраховано основні фінансові показники діяльності ТОВ «Гідрравлік Лайн» за 2018 – 2020 роки, проаналізовано діючу систему планування та бюджетування, виявлено проблеми її організації і можливості їх вирішення.

Ключові слова: підприємство, фінансове планування, бюджетування, фінансовий аналіз, контроль виконання бюджету.

ANNOTATION

Lukiyanchenko V.S. "Budgeting in the system of financial planning at the enterprise"

qualification work for obtaining a master's degree in the specialty
«072 Finance, Banking and Insurance»

according to the master's program

"Financial and insurance management"

Odessa National Economic University, Odessa, 2021

The master's qualification work consists of three sections. The object is the economic processes associated with the functioning of the system of financial planning and budgeting in the enterprise. The subject is theoretical and practical approaches that reflect the peculiarities of the organization of the process of financial planning and budgeting in the enterprise.

The paper considers topical issues of theoretical and methodological provisions and practical application of financial planning and budgeting at the enterprise. The essence, methods, types and main stages of financial planning are revealed. Theoretical aspects, approaches and tools of control over financial and economic activity at the enterprise are considered. The economic characteristic and the basic financial indicators of activity of LLC Hydraulic Line for 2018 - 2020 are given, the operating system of planning and budgeting is analyzed, problems of its organization and possibilities of their decision are revealed.

Keywords: enterprise, financial planning, budgeting, financial analysis, control of budget execution.